

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Hadórhivatalban évfolyam: — 10 kor.
Egész évre — — 10 kor.
Negyedévre — — 4 *
Helyben házhoz kordva:
Egész évre — — 10 kor.
Negyedévre — — 4 *
Vidékre postán szállítva:
Egész évre — — 10 kor.
Negyedévre — — 4 *

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét 6 óráig és
szombat utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Asszisztensok kóriratok visszadására
vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előzetesek és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, márczius 28.

Mezőgazdaság és ipar.

(K. Ö.) A multhoz képest annyiban mégis megváltozott a helyzet, hogy a törvényhozásban ellenszenv nélkül hallgatják az agrárius beszédeket még azok is, a kik eddig az ipari és kereskedelmi érdekeknek voltak szószólói.

Hogy ez a változás a közfelfogásban nem következett be külső események tanúságtétele nélkül, nem kell külön kiemelnünk. Az ipar és kereskedelem képviselői is kezdik belátni, hogy az eddig követett közzgazdasági politikát nem azért kell elvetnünk, mert védelmébe fogta az ipart és kereskedelmet, hanem azért, mert egyuttal a mezőgazdaságot is nem pártfogolta abban az irányban, melyben közzgazdasági viszonyaink azt indokolták teszik. Ennek a politikának eredménye az lett, hogy iparunk és kereskedelmünk fellendüléséről szóló ének csak a mesék világába való, a mezőgazdaságot pedig a reá rakott teher és az állami védelem teljes megvonásával a lehető legsiralmasabb helyzetbe hoztuk.

Ezt belátva, nem lesz nehéz közzgazdasági gondolkodásunkat abban az irányban megváltoztatni, mely nem lát érdekellentétet azokban a törekvésekben, melyek ugy a mezőgazdasági, mint ipari érdekek istápolásával törődnek.

Mezőgazdaság és ipar között érdekellentét nincsen. Okosan tette Horánszky, hogy első miniszteri exposejában már hangoztatta ezt. Érdekellentétet a két köz-

gazdasági ág között csak azok szeretnek hangoztatni, kik vagy elfogultságból, vagy önzésből a két termelési ág harmonikus összműködésétől magánérdekek veszélyeztetését látják. Az önzést ugyan mint a gazdasági tevékenység rugóját szeretik fentüntetni, de akiknek hivatásuk egy egész ország közzgazdasági érdekei és a nemzetvagyon felett örködni, azok magasabb szempontból tartoznak ítélkezni, mely szempontba bele nem játszhatik sem önzés, sem magánérdek.

Az iparnak első sorban az az érdeke, hogy erős fogyasztási piacczal bírjon. A fogyasztási piacok közül a biztosabb a hazai piac. Az az ipar, mely az értékesítési viszonyokat észszerűen értékeli, első sorban a hazai meghódítására fogja erejét kimeríteni. Nemcsak azért, mivel meghódítása könnyebb, de mert megtartása is a hazai termelés védelmétől van feltételezve. Már pedig nincs az a szabad kereskedelmi nép, mely adó s forgalmi politikában a hazai termelésnek nem nyújtana előnyöket a külföldi felett. Csak azután, hogy az ipar a hazai piacot meghódította, gondolhat a kiviteli piacokon való térfoglalásra.

A hazai piacon is azonban az ipar fejlődése a hazai piac vevőképességétől függ. Szegény nemzetnek nem lehet erős ipara, mert igényeit a minimumra kénytelen leszállítani. Pusztán a kiviteli piacok ellátása pedig sohasem lesz képes az ipar fejlődésének nagy lendületet adni. Tehát aki az ipar érdekében akar politikát csinálni, annak arra kell törekednie, hogy a nemzet fogyasztó képességét emelje. A magyar nemzet háromnegyed

része azonban a mezőgazdaságból él és táplálkozik. Ily viszonyok között egyoldalú érdekpolitikát csinál az, a ki az ipar állami segítségével a mezőgazdasági válságot állandósítani akarja. Miből fejlődnek a magyar ipar? Önönmagából talán, az ipari népesség fogyasztására támaszkodva? Hisz ez a tényező eddig is szerepelt, az iparon lendíteni azonban nem tudott, aminthogy a mi viszonyaink között soká még nem is fog tudni.

Itt más nem segít, mint arra az alapra helyezkedni, mely már régen meg volt adva, de a melyet elhanyagoltunk és mellőztünk és ez a mezőgazdasági alap. Mért panaszkodunk, hogy a magyar nem vásárol honi iparcikket? Mert annyira elszegényedtünk, hogy a külföld selejtes, de olcsó ipartermékeire szorultunk. Szegények pedig azért vagyunk, mert a mezőgazdaság megszűnt jövedelmező foglalkozási ág lenni. Aki a mezőgazdaság helyzetén javít, az a hazai iparnak tesz fontos szolgálatot. Viszont a mezőgazdaságnak is érdekében van, hogy az ipar erősödjék, mert ez a mezőgazdasági termelés fogyasztásának megnövekedését jelenti.

A ki a két iparág között érdekellentétet keres, az egyiknek sem őszinte barátja.

Ujabb milliók a horvátoknak.

Félhivatalosan megerősítik azt az értesülést, hogy magyar részről hajlandóság mutatkozott arra, hogy Horvátország részére évenként három millióval többet fizessenek. Ugyanis a horvát regnikoláris bizottság Zágrábban

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZAJA.

Biharmegye tavasza 1809-ben.

— Mutatvány *Gyalokay* Jenő tüzérfőhadnagy Biharvármegye és az utolsó nemesi insurrectio cz. munkájából. —

„A mostoha Történetek, melyek Németországban Hadaink rettenetlen Vitézségének nem kedveztek, Ő Felségét a Királyt arra bírták, hogy a Magyar felkelő Nemességet azonnal az Ország Határaitra szállítsa.”

Igy kezdődik József főherczeg nádorispánnak a felkelő magyar nemességhez intézett, 1809. ápril. 27-én kelt proklamációja.

Valóban mostoha történetek szemtanuja, s egyszersmind a magyar hadviselés történetének egyik igen nevezetes határjelzője az 1809. év. Végső fejezete zárul be véle egy nagy hőskölteleménynek, erre az évre esvén a magyar nemesi insurrectiónak, ennek a hazánk történetében évszázadokon át elsőrangú szerepet játszott

intézménynek utolsó feltámadása, utolsó küzdelme.

Nem lehet e sorok feladata, hogy az 1809. évi hadjáratnak, különben is eléggé ismert előzményeivel részletesen foglalkozzék, ennél fogva pusztán annak felemlítésére szorítkozom, hogy a háboru kitörése már 1808-ban előrelátható lévén, a magyar országgyűlés elé az insurrectio életbeléptetéséről törvényjavaslat lón terjesztve, melyet a rendek 1808. október havában 3 év tartamára minden akadékoskodás nélkül megszavazván, az így törvényerőre emelkedett javaslat ugyanazon év november 5-én királyi szentesítést is nyert.

Bihar volt akkoriban az ország legnagyobb vármegyéje, mely az 1797. évi insurrectio alkalmával 3 lovasosztályt, 1880-ban 1 lovasosztályt és 1163 gyalogot, 1805-ben pedig egy lovasosztályt és 1200 gyalogot állított fegyverbe, most is bárha az insurrectióról hozott törvény szentesítése még nem érkezett le: már az 1808. december 19-én, s folytatólag deczember 21-én tartott tisztújító közgyűlésen behatóan

foglalkozott a nemesi felkelés ügyével, miért is tárgyalásunkat ezen közgyűlés végzéseivel kell kezdenünk, megemlítvén még e helyen, hogy ekkor a vármegye élén mint főispáni helytartó (administrator) kis-rhédei gróf Rhédey Lajos állott, ki ugy 1800-ban mint 1805-ben a megye insurgens hadainak főparancsnoka volt.

Az insurrectio felszereelésére nézve már 1808. okt. 2-án elrendelte az administrator, hogy Miskolczy Mihály főszolgabíró a járásbeli parasztoktól a fegyvereket szedje be. — Ennek az intézkedésnek azonban nem volt valami fényes eredménye, a mennyiben mindössze is csak 58 puská és 20 pisztoly volt összeszedhető, mihez még az 1784-ben az ármások- és perzekutoroknak kiadott, de most ismét beszedett 11 karabély, 20 pisztoly, 7 kard és 5 pisztolyok járult.

El lehet gondolni, hogy milyen állapotban lehettek az ily módon összegyűjtött fegyverek, de mindamellét a közgyűlés elrendelte, hogy a többi szolgabírák is szedjék be a járásukban található puskákat és pisztolyokat, melyekből

Legjobb, legszebb és

legolcsóbb

férfi, női és gyermek *czipők*, legujabb divatu *férfi kalapok* és *fehérneműek* beszerzésére ajánljuk a már eddig is jó hírnévnek örvendő

Reichard áruháza czéget, Fő-utcán.

Telefon sz. 207.

ülést tartott, amelyben elfogadta a magyar küldöttség által följárított javaslatokat, amelyek szerint Horvátországnak évente 3 millióval juttat többet Magyarország az eddig fizetett összegnél. Ez a többlet hír szerint arra van alapítva, hogy Ausztria részéről újabban Magyarország fogyasztási adóvisszatérítésben részesül, ebből tehát kell, hogy Horvátország is rekompenzációt nyerjen. Mint tudva van, ez a fogyasztási adó aliz tesz ki annyi összeget, mint amennyit abból egymaga Horvátország igényel, másodsor pedig a quóta-föl-emelésben ezt a megtérítést Magyarország Ausztria javára visszafizette.

30 millió korona.

A M. E. L. bécsi levelezője a következőket írja:

Husvét után megindulnak a tárgyalások a közös költségvetés megállapítása tárgyában. A félhivatalos lapok már hetek óta körtölik, hogy valahára az ágyuk kérdésével komolyan kell foglalkozni, mintegy megnyugtatóul hozzátesszik, hogy ezidén csak az előmunkálatok költségeiről lehet szó, de egyik sem meri megírni, hogy mennyibe is fog az új felszerelés kerülni és mennyi az a bagatel, amelyről már mostan szó lesz.

Különben nem is lehet ma még tudni, hogy mennyi lesz a végösszeg, lehet kétszáz, de lehet négyszáz millió is. A hadügyminiszter ur a folyó évre előleges költségek fejében csak 30 milliócskát akar kérni, ami csak Magyarország terhére 12 millió korona évi terhet jelent.

Itteni beavatott körökben azt állítják, hogy Fejérváry báró honvédelmi miniszter tud erről, helyesli is és hogy Krieghammer azért jött le Budapestre Fejérváry megmaradása mellett korteskedni, hogy horribilis követelésének a magyar kabinetben hűséges támogatója legyen.

A magyar konverzió is azért volt sürgős, hogy az új katonai költségekre legyen fedezet. Krieghammer ur nincs megelégedve a konverzió eredményével, mert abból a 3 évfél millióból nem telik ki az ő követelésének magyar kvótája; elégedetlensége annál nagyobb, mert már tudja, hogy a magyar kormány tényleg csak a haszna erejéig akar belemenni a hadi

költségek emelésébe és hogy Széll és Lukács a legközelebbi tanácskozáson ezt a propeziózt akarják tenni.

Valószínű, hogy a hadügyminiszter engedni fog; ő nála nincsenek szabott árak, elfogad annyit, amennyit kaphat és költ annyit, amennyit akar, a többletet alkotmányos fedezet nélkül adja ki és a delegáció utólag megadja a felmentvényt.

A búr békekezező.

Még mindig homály fűdi azokat a körülményeket, amelyek a búr békekezezőt megindították. Eddigél csak angol forrásokból kapja híreit az európai sajtó és ezek tudvalevőleg tele vannak elferdített s tendenciózusan hazug adatokkal. Az angol forrásokból is kitűnik azonban, hogy a békealkudoásokat az angolok kezdték és pedig valószínűleg az angol király kezdeményezéséből, aki nem akarja, hogy a koronázási ünnepeket a háború lármája zavarja. Annyi bizonyos, hogy az angolok erősen leszerezték a követeléseiket, amire nemcsak az angol király speciális óhajta adta meg az okot. A legutóbbi nagy angol vereség, Methuen elfogatása, Delarey újabb készülődése mind hozzájárult ahhoz, hogy az angolokat enyhén hangolja s hogy végre ők is a béke olajja után vágyakozzanak. Mindehhez hozzájárul az angol nép elkeseredése, a hadi költségek óriási nagysága s folyton tartó növekedése. A búrok ellentállási képessége soha oly nagy nem volt, mint mostanában, de azért érthető, hogy a béke kezdeményezéséhez hozzájárultak, mert hisz a háború az országot egészen feldúlta, a lakosságot koldussá tette. Függetlenségüket mindamelllett földelni nem akarják, nem is fogják. A békeponctok, amelyek az alkudozásoknak alapul szolgálnak, eddig ismeretlenek s valószínű, hogy jó időre lesz szükség, amíg a világ ebben a kérdésben tisztán lát.

Somoskeőy Géza Budapesten.

A magyar fővárosnak néhány nap óta érdekes vendége van. *Somoskeőy Géza*, a kit a hetvenes években kalandjai tettek ismertté, az érdekes vendég. *Somoskeőy* az utóbbi husz esztendőben Páris közelében elt keleti pompával berendezett uri kastélyában. Nagy lábbon éli, fogatot tartott, az istállója is pompás volt. — de hogy miújl telik neki minderre, azt senki sem tudja.

Somoskeőy a világ minden részében megfordult, dolgozott és szerepelt. *Vakmerő* ember volt világ életében, a ki nagyszabásu terveit pontosan, tüzetesen dolgozta ki s páratlan hidegvérre a legváltóságosabb helyzetekben is segített rajta.

A filadelfiai világiállításán báró *Vecsey* osztrák-magyar nagyköveteak mondta magát s miután bemutatták a brazilai császár, Don Pedro nevének, karonfogva kísérte őt végig a kiállításra. Egyszer elébe toppan az igazi osztrák-magyar nagykövet s kérdőre vonja *Somoskeőy*-t. Ez egyszerre elbocsátja a császárné karját, meghajja magát előtte, majd pedig ráfordmed a nagykövetre:

— Ön ugy látszik, még nem kapta meg visszahívó levelét! Menjen haza, a külügyminiszter átirata már ott lesz az asztalán.

A nagykövet előtt forgott a világ. Elpirult s menten ott hagyta a kiállítást, Filadelfiát és Amerikát és utazott vissza Bécsbe. Ott tudta csak meg, hogy felültették.

Somoskeőy Magyarországon nem büntették soha. Sok nagy bűnüggyel gyanúsították meg, ráfogták a Pospisil-féle kasszalopást is, de mindig felmentették.

Mióta Párisba ment, nem igen hallatott magáról. Mesésen költekezett, de nem feledkezett meg két kis fiáról sem, a kiket Szegeden neveltet.

Somoskeőy Géza ezuttal nagy tervekkel jött Budapestre. Gyárakat akar alapítani s tegnap Széll Kálmán miniszterelnöknel járt, a kinek terveit bemutatta és hozzájárulását kérte.

Somoskeőy, a mint Budapestre ért, fölhozatta Szegedről gyermekeit. Az egyik tizenkét, a másik tizennégy éves, mindkettő csinos képű, szőke haju okos legények, de atyjuk nevét nem viselhetik.

Somoskeőy a két fiut a vonatnál várta. A mint megérkeztek, tüstént behajtatott velük egy belvárosi ruhásboltba s tetőtől-talpig új guonyába bujtatta őket. Majd észrevette, hogy hibás a foguk s erre egy *Andrássy-uti* fogorvoshoz vitte el őket, a kinek azóta a gyerekek mindennapos vendégei.

A fiúk anyját Budapesten sokan ismerik. Valaha ritka szép ő volt, ma elegáns csemege-

aztán az egyenlő caliberűek az insurrectio felállítására voltak fordítandók, míg a többiek ismét a vármegye eszéledek oztandók ki.

Terásvetelés, hogy a felszerelésnek illeténi való előteremtése fölülte nehézkes és mint a következmények mutatják, eredménytelen munka volt, meri akkor az 1808. márcz. 24-iki közgyűlés a nádorispán márcz. 2-án Bácsben kelt sürgető leiratát tárgyalta, küldt, hogy használható puska egy sincs s így az egész szükségletet a kir. fegyvertárból kell — majd annak idején, ha az insurgens-k létszáma ismeretes lesz — fedezni.

Ilyformán az insurrectio ügye teljes 2 hetet késett, ami tekintve a helyzet válságos voltát s ebből kifolyólag a kiképzésre még rendelkezésre álló idő rövidségét, helyrehozhatlan mulasztás volt. Pedig bizony nem volt idő a halogatásra, mert az osztrák hadsereg, mely 3-hétig tartott felvonulását az Inn mögött április 8-án szerencsésen befejezte, április 10-én Schárding, Mühlheim és Braunau mellett átlépte az Innt s Landshut irányában nyomult előre, miáltal az ellenfelek oly közel jutottak egymáshoz, hogy most már minden nap meghozhatta az első összecsapás hírét.

A nagybirtokosokhoz intéztek felszólítást és ennek meg is volt a kívánt eredménye, amennyiben *Miklós* Ferenc latin szert. kath. püspök 100, a latin szert. kath. *káptalan* 80, gróf *Csáky* László cz. püspök 30, gróf *Rhédey* Lajos főispáni helytartó 10, a gör. kath. püs-

pök 19, *Tisza* László 5, a szalontai nemesség 30, Debreczen városa pedig 12 lovas ajánlott meg.

Ezekhez csatlakozott gróf *Sauer* Kajotán nagyréposti, ki a nagyrépostság nevében 200 pozsonyi mérő buzát és 400 pozsonyi mérő zabot; a kir. kincstár, mely a múlt évi termést s az idei termés felesleges részét; id. *Püspöki* Mihály táblabíró, ki 120 pozeonyi mérő zabot és 12 mentére, dolmányra és nadrágra való posztóit; végül a biharmegyei zsidóság, mely 1000 rénsi forintot ajánlott fel az insurrectio céljaira.

Időközben a megkéselt mustra is befejeztetvén, *Rhédey* Lajos az ápril 10-én tartott közgyűlésen indítványozza, hogy a megejtett mustra alapján a 2 lovasosztály létszámát 720 lovasban, a gyalogság létszámát pedig 400 főben állapítsák meg; egyuttal jelenti, hogy a vármegyében levő lovak összeírását is elrendelte.

A közgyűlés az indítvány alapján elrendeli, hogy *Szent-Iványi* Ferenc főstrázsamester és *Simai* Sándor azonnal Ó-Budára utazzanak, s az ottani gazdasági bizottságtól 720 lovas és 400 gyalogosra való ruhát, fegyvert, felszerelést és nyeregzszereszetet kérjenek, de kész ruhát csak százat hozzanak a lovaság és ugyanannyit a gyalogság számára, azzal indokolván ezen intézkedést, hogy a gazdasági bizottságtól fikerülő ruhák nem a legjobbak szoktak lenni.

Ezzel a közgyűlés hivatalosan is rámutatott

az insurrectio egyik megbénítójára, az ő budai gazdasági bizottságra, mely mint azt más adatok alapján is tudjuk, kötelességét ebben az igazán kritikus időben csak nagyon lányhán teljesítette, s részben ezen körülménynek tudható be, hogy akkor, a midőn 1809. június havában csakugyan kenyérválságra került a dolog, a magyar insurgens hadaknak talán harmadrésze sem volt ruhával és fegyverrel ellátva.

Rhédey Lajos, mint 1800. és 1805-ben tevő, ezuttal is ajánlkozik az ezredes-kapitányi állás átvételére, a melyre azonnal egyhangulag meg is választották. A lovasághoz főstrázsamesterekké¹ gróf *Csáky* Sándort és *Doboz* Lajos táblabíróit választották meg, kik közül az első 1805-ben századoskapitány, a második 1797-ben főstrázsamester volt. Ezenkívül megválasztatnak a lovaságához:

Százados — első kapitányokká:² gróf *Rhédey* Mihály és *Miskolczy* Mihály; Százados — másodkapitányokká:³ *Szent-Iványi* Benedek, *Domokos* István, *Beliczay* Miksa és *Csanády* Sándor; főhadnagyokká: *Simai* Sándor, *Fráter* Mihály, *Lukácsy* András, *Beöthy* László, báró *Vecsey* Pál, *Tokody* Imre, *Klobusiczky* János és *Szilágyi* Ferenc; alhadnagyokká: *Medve* Dániel, *Beliczay* János, *Fráter* János, *Baranyi* Péter, *Jakabfy*

¹ Ezredes.

² Örnagy.

³ 1. oszt. százados.

⁴ 2. oszt. százados.

kereskedése van az Andrássy-uton. Apjuk a két gyermeket most törvényesítettnek akarja s az intézkedések megtételével egy előkelő fővárosi ügyvédet, egykori védőjét bízta meg.

A riska.

A kis Jancsi gyerek kint játszik az utcán, de egyszer csak beront a pitarba.

— Éds anyám! Éds anyám!

— No mán megl!

— Ajjig, ha valami baja nem esett a riskának.

— Hát azt meg hunnat gondolod?

— Hát mert viszi éds apám a bírtit.

No! Aligha baja nem esett az adóügyi tanácsos riskájának is, mert viszi már az öreg gazda a bórét.

Az a hír járja, hogy az adóügyi tanácsostól elveszik a fogyasztási ügyeket s azokat tovább is a volt tanácsos, jelenben a főjegyző fogja ellátni.

Nem akarnók hinni ezt a hirt. Kissé különös, kissé abszurd a hír.

Különös, hogy éppen ezt a reszortot venné át a főjegyző. Hisz az adóügyi tanácsosnak rengeteg és teleteljes dolgai mellett, ez a legkisebb bajszerző dolga, sőt éppen ez csurran-cseppent egy kis hasznót.

Abszurdum is, hiszen a főjegyző dolga a népnevelési, közművelődési ügyekkel foglalkozni, nem pedig szeszfordékkal és sörgyárakkal.

Egyféléképen értenők csak ezt a munka konvertálást. Mint üdvös tanítást. Hogy tudja meg az adók rettegett ura, hogyan esik az, ha elveszik a szegény ember riskáját.

Holnap lesz az új tanács első ülése. Ott sok bizalmas megbeszélés jön majd elő. Hírlik, hogy ez a dolog is. Meglátjuk.

Köby.

TAJÉKOZTATÓ

Apr. 6. Kath. Szabad Liceum matinéja a főgimnázium dísztermében d. e. 11 órakor.

Apr. 19. Kath. Szabad Liceum zárünnepélye.

Kérjük azon tisztelt előfizetőinket, kik hátralékban vannak, hogy előfizetéseiket hozzánk juttatni sziveskedjenek.

UJDONSÁGOK

Nagypéntek — Nagyszombat.

A Megváltó halálának napján, tegnap, a kellemetlen hűvös, esős idő dacára, egész nap óriási közönség hullámzott az utcákon és sorba látogatta a templomokban felállított szent sirokat.

Különösen gazdag pompával volt díszítve a székesegyházban, a premontrei-rend templomában, az Orsolya-zárda, a várad-velencei és Szent László templomokban a szent sir.

A székesegyházban az énekkar meghatóan adta elő a Passiót, a »csonka mise« alatt s **Halász** Gyula papnöveidei lelkiigazgató egyházi gyászbeszédet tartott a Megváltó kinszenvedéséről és haláláról.

A premontrei-rend templomában a mise és Passió után **Dencs** János tb. katonok prédikált. Délután az eső miatt a körmenet nem vonulhatott fel a Kálváriára, hanem **Kovács** József káplán a premontrei templomban tartotta meg a nagypénteki szent beszédet s utána Jeremiás siralmait énekelték.

A Szent László templomban délelőtt 9 órakor **Pálffy** Béla főreáliskolai hittanár egyházi gyászbeszédet tartott s a csonka mise alatt a tanítóképző növendékei a Passiót énekelték.

Várad-Velenczén **Gábriely** Lajos plebános misézett s ugyancsak ő tartotta a szent beszédet.

Ma, **Nagyszombaton** reggel az összes templomokban szent mise, tűz-, husvétigyertya- és keresztút-szentelés lesz. Délután és este a föltámadás magasztos ünnepe a következő sorrendben megy végbe:

az irgalmasok templomában d. u. 4 órakor;

a székesegyházban este 6 órakor;

Várad-Velenczén este 6 órakor;

a kapuczinusok templomában este hat órakor;

az Orsolya-zárda templomában fél 7 órakor;

a Szent László-templomban este 7 órakor;

a premontrei rend templomában este fél 8 órakor.

A székesegyházban a feltámadás szertartását **Radnai** Farkas felszentelt püspök végzi.

Osszeégett leány.

— A petróleumlámpa veszedelme. —

Borzalmas szerencsétlenség történt tegnap este 9 óra tájban **Nagy** Károly timár kis-körös-utcai lakásán.

Ezuttal is, mint oly sok esetben a petróleumlámpával való könnyelmű, vigyázatlan bánásmód volt a rémes eset előidézője. **Nagy** Károly timár és vendéglős **Erzsi** nevű leánya a szerencsétlen, ki iszonyu kínok között összeégett testtel fekszik kórágynán, midőn a sorokat írjuk s lehet, hogy életével fizeti meg vigyázatlanságát.

Tegnap este az égő petróleumlámpát vigyázatlansága folytán leborította. A lámpa olajtartója szétpattant s egy pillanat alatt lángba borult a kiömlött petróleum és meggyújtotta a szegény halálra ijedt leány ruháját.

A csörrenésre és sikoltozásra besiettek a leány szülei, s rémtüve látták, hogy szeretett leánygyermekük mint egy fákiya ég, sőt tüzet fogott a szobaszőnyeg és padozat is.

A szülők felédve a veszélyt, gyermekük segélyére siettek s igyekeztek elfojtani a pusztító elem garázdálkodását.

Nagynehezen sikerült is a tüzet elfojtaniok, ekkorra azonban már nemcsak a szegény leány volt iszonyuan összeégve, hanem a mentést teljesítő szülők is kisebb-nagyobb égési sebeket szenvedtek. Időközben a házbeliek is összefutottak és telefonon értesítették a rémes esetről a mentőket. A mentőtűzoltók már a tűz elfojtása után érkeztek, de mégis elég jókor, hogy a súlyosan sebesült, önkívületi állapotban levő leánynak, az első orvosi segélyt nyújthassák. Tüstént is alkalmazták az égési fájdalmakat enyhítő szereket, melyektől rövid időre magához is tért a szerencsétlen leány.

Az iszonyu kínok között fatrengő leány szülei gondozása alatt hagyatott, azonban a legnagyobb valószínűség szerint **alig éri meg a reggelt.**

Károly, Baranyi Lajos, Fényes Gábor és Szodorai László.

A gyalogsághoz megválasztottak: Százados — első kapitányokká: Szacsavay Ignác és Postár István; főhadnagyokká: Madas Imre és Verner Imre; alhadnagyokká: Csanády Ferenc, Fráter Károly, Hincze Pál és Püspöki Sándor.

A hadüzenet ápril. 6-án megtörténvén, Ferenc császár és király már a hadsereguél tartózkodott s ápril. 10-én, Altheimban (Bajorország) kelt rendeletével fegyver alá szölitotta az insurrectiót, miután a Bajorországba vonult, mintegy 190 ezer főnyi osztrák hadsereg elégtelenségéről már jó előre meg lehetett győződve.

Napoleon hadvezéri lángelméjét ismerve a döntésnek minden emberi számítás szerint előbb be kellett következnie, mielőtt ezt a — mondjuk meg nyiltan — fegyelemhez és engedelmességhez nem szokott ujonczhadat, kivált a lovasságot, csak a leg-zükségesebb kiképzésben is lehetett volna részesíteni. Még jó szerencse,

hogy az insurrectio tüzésége (60 ágyuval) az osztrák hadseregből került ki, mert máskülönben az ágyuk öntéséhez is talán csak most fogtak volna.

Hibás kezdetből nagyon jó folytatást csinálnil. Miután az insurrectio csak ápril. 10-én lett meghirdetve, azt hihette mindenki, hogy van még elég idő, s bizony nem nagyon iparkodtak, hogy a késedelmet a kivételes viszonyoknak megfelelő kivételes rendszabályokkal helyrehozzák.

Jellemző a szervezési munkálatok lassu menetére és pedanterijára, hogy a nádorispán ápril. 10-én kelt rendeletével megküldvén azon tabellák mintáját, melyek szerint az első szemle összegezése készítendő, elrendeli, hogy ha a »summarium« már készen lenne, s a küldött mintával meg nem egyeznek, újra készítsessék! Ha a nádorispán úgy vélekedett, hogy van még elég idő ilyen formális dolgokkal bibelődni, miért siessenek akkor a vármegek?

A tiszántuli insurgens-kerület parancsnoka,

báró Duka Péter altábornagy, sziatén édeskeveset törődött az insurrectióval, úgy látszik nem igen tartotta érdemesnek, hogy vele foglalkozzék.

Igy aztán a halogatásnak, késlekedésnek fokról-fokra történt átplántálása, keletkezése stádiumában megnyomoritotta az insurrectiót; ami ezután történt, az már mind csak eső utáni köpenyeg volt, s a kudarcot többé el nem hárithatta.

Magyarország az 1809. évi insurrectiókor, mint a megelőző alkalmakkor is, 4 kerületre lőn felosztva, melyek közül a negyediket a tiszántuli vidék képezé, míg Erdély egész önállóan szervezte saját kebelében az insurrectiót. A tiszántuli kerület parancsnoka, mint azt már emittettem, báró Duka altábornagy volt, ki melé két tábornok: Csekonic és báró Vay — mint aditus volt beosztva. — **A szolgálati nyelv a magyar volt.**

A lovas insurgens ezredkebe, a gyalogosok zászlóaljába vonattak össze, olyanfor-

BERKES BERTALAN festék-kereskedése, NAGYVÁRAD.

Főüzlet és padlófénymáz-gyár:

Zöldfa-utca 33. szám.

109.

Mindennemű festékek, festészeti kellékek, ecsetek, padlófénymázak és parkettviasz már több év óta elősmert szolid kiszolgálásom mellett a legolcsóbb napi árakban kaphatók.

Emke padlófénymáz, mindenki által elősmert, kitűnő minőségű és tartós padlófénymáz. 5% az Emke javára.

Legjobb amerikai padló beeresztő olaj 1 kgr. 90 fillér.

FIÓKÜZLET: festék különlegességek raktára:

Fő-utca Bazár-épület Huzella üzlet mellett.

* **Uj »szent sir.«** A nagypénteki délutáni ájtatos zárásokok búcsujáró helyeinek száma egy ujjal szaporodott. A *Szt. László intézet* udvarán levő szép kis új kápolnában van az újabb »szent sir«, melyhez egész nap tolongott az ájtatos hívek csapata, hogy buzgó imában köszönje meg Istenének a megváltás nagy művét. A magában is ájtatos hangulatra keltő kis kápolnában szinte megittasul a lélek az Isten iránti szeretetben, melyet a szent sir látása még fokoz. Egy kis szobaszerű fülkében van elhelyezve és mindenképen eredeti fel-fogásra vall, hogy az egész sir egy sziklába vájt üregnek a családtagok hű utánpótlása. A sziklák mélyében az Ur teste pihen, a sziklakon repkény tör felfelé, a tetején két térdelő angyal és virágok közt a legméltóságosabb Szentség. A kis templomban pedig száll a buzgó ima az ég felé, hogy tartsa meg sokáig azt a nemes lelket, azt a buzgó főpapot, akinek ezt a szép szentelt helyet köszönhetik, hol a lélek megnyugvást, vigaszt talál.

* **Erzsébet királyné emléke** Territetben. Tudvalevő, hogy a genfi hatóságok vonatkoztak megengedni, hogy azon helyen, hol királynénkat meggyilkolták, emléktábla vagy kápolna állítsassék. Nem akarták, hogy a bűnös tette való emlékezés külső jel által tartassék fel. Most azonban Territet közelében, a genfi tó partján, hol a királyné utóljára és szívesen tartózkodott, emléket állítanak, még pedig egy, az udvar által megvett területen. Chiattoné, tessini szobrász, két évi munka után az emléket már be is fejezte. A királynét padon ülve ábrázolja, amint elgondolkozik a fölött, amit éppen olvasott. Jobb keze félig zárt könyvet tartva, ölében nyugszik, könnyedén balkezére hajva nyugszik nemesformájú feje, klasszikus szép arcával. Az egész aiak másfél ember nagysága. Az anyag fehér márvány. Az emlék magassága a talapat nélkül 2 m. 20 cm. Antonio Chiattoné ugyanaz a szobrász, aki fivérével, Giuseppevel Erzsébet királyné megbízásából Rudolf szobrát készítette el a korfui Achilleion számára, mely most Bécsben van. A királyné szobrát a nyáron állítják föl Territetben.

* **Londonban elítélt nagyváradi ember.** Londonból jelentik, hogy ott ifj. *Zrinyi* (Stark) Lipótot, külföldön élő jeles hazánkfíát hamis bukás miatt *öt évi fegyházra* ítélték. Ifj. Zrinyi Lipót 1860-ban született Nagyváradon.

* **Halálozás.** *Kien* Károly venter körjegyző és postamester hosszú szenvedés után életének 69-ik, boldog házasságának 35-ik évében elhunyt.

más, hogy az egész magyar nemesi insurrectio — az összeírás alapján — 16 lovas ezredet és egy lovas osztályt (Sopronvármegye), továbbá 19 gyalogzászlóaljat alkotott. A lovas-ság létszáma 17.241, a gyalogságé 10.810 ember volt s így az egész insurrectio 38.051 főből állott.¹

A lovasrezdek 3 osztályból állottak, melyek mindenike 2 századra tagozódott. Egy század átlagos létszáma 157—180 emberben lett megállapítva.

Biharvármegye mint tudjuk, 4 lovas-századot (2 osztályt) állított ki, mely a Békés- és Csongrádvármegye által kiállított lovasosztályal egyesítve alkotott egy lovasrezdet. Ennek létszámát Duka alábornagy 1809. május 23-án kihirdetett rendelete 1099 főben állapította meg.

Ennyit és még ehhez 400 gyalogos nemesi lökelőt állított sikra Biharvármegye. 1499 nemes ifju indult harcra egyszerre, váratlanul. Mozgalmas volt hát a tavasz, szép reményeket fűztek hozzá — Győr mutatta meg, mennyit értek a tavaszi szép remények.

¹ Gömör. — Az 1809. magyar nemesi felkelés. — (Hadtört. közl. 1889.)

* **Az ideai hadgyakorlatok.** Az ideai Dél-Magyarország és Bukovina között, a székely határon tartják meg a hadgyakorlatokat. A budapesti IV-ik, a *temesvári* VII-ik, (amelyhez Nagyvárad is tartozik), és a nagy-szebeni XII. hadtestet Segesvár, Gyulafehérvár és Nagy-szeben között vonják össze. Az ellentábor a kassai VI., a przemysli X. és a lemergi XI. hadtestből fog állani és Szatmár és Máramaros-sziget körül csoportosul. Hir szerint a király augusztus 27-től szeptember 3-ig fog a főhadiszálláson tartózkodni. Még nincs eldöntve, hogy Fogarason vagy másutt lesz a főhadiszállás. Beck vezérkari főnök már előterjesztette a hadtervet, melyet a király jóváhagyott.

* **Rendörközlönmény a velencei állomáson.** A mai fejlődött vasuti forgalom mellett elengedhetlenül szükséges, hogy minden nagyobb vasutállomáson a közönség vagyoni biztonsága tekintetéből állandó rendőri felügyelet legyen s ne csupán a vonatok érkezésekor és indulásakor kerüljön elő egy-egy rendőrszem. Nagyvárad város rendörkapitányi hivatala ezen okból vette tervbe, hogy az élénk forgalmu várad-velencei vasutállomáson rendörközlönményt állít fel. E helyes terv annál könnyebben megvalósítható lenne, mert egy örház rendelkezésre állana e célra. *Gerő* Ar-örház kapitány meg is tette az előterjesztést, azonban az államvasutak kolozsvári üzletvezetősége akadályt gördített a különítmény létesítése elé. Megtagadta ugyanis a helyiség fűtését, világítását és a telefon fenntartását. Ezen elutasító válaszra azonban újabb átiratot intézett a kapitányi hivatal az üzletvezetőséggel, amelyben kellő indokokkal támogatva kifejti a különítmény felállításának szükségét. Az üzletvezetőség elutasító merev álláspontja nemcsak szűkkeblű, hanem érthetetlen is, mert az utazó közönség érdekeinek megvédése első sorban a vasut kötelessége. Egy rendőri különítmény felállítását pedig a várad-velencei állomáson, a közönség érdeke követeli. Hiszünk, hogy itt csak félreértés forog fenn, s az üzletvezetőség hozzájárul a különítmény dologi el-látásához.

* **A vasminiszter napja.** A belusi *Baross*-család minden évben kegyeletos ünnepélyt rendez a volt miniszter *Baross* Gábor emlékére. Az ideai családi ünnepélyt tegnap este tartották meg a »Hungária«-szálloda egyik külön termében. Jelen volt azon az egész *Baross* család s a szokásos emlékbeszédet dr. *Baross* János tartotta, méltatva a vasminiszter kiváló érdemeit, hazafiságát és fajszeretét. Utánna családi értekezlet és vacsora volt.

* **Eljegyzés.** *Telegdy* József országgyűlési képviselő és neje, *Flatt* Malvin leányát, Honkát, eljegyezte dr. *Keltz* Sándor földművelésügyi miniszteriumi segédfogalmazó, *Keltz* Pál és neje *Vay* Ilona bárónő fia.

* **Sikkasztás a Vámbázban.** A budapesti Vámbázban nagy sikkasztásnak jöttek nyomára. *Spahulyák* István vámtiszt, a ki a postacsomagok vámilleték-beszédési osztályában dolgozott, márczius huszonkettedikén három napi szabadságot kért, de máig sem tért vissza hivatalába. Kimaradása feltűnt s tegnap a hivatal főnöke gyanút sejtve, feltűrtte *Spahulyák* iróasztalát s megvizsgálta irásait. Csakhamar kiderült, hogy *Spahulyák* hűlenül kezelte a rábizott pénzeket. A sikkasztó meg-hamisította a bevételi naplónak végösszegét s az így nyert fölösleget magának tartotta. Az állam eddig megállapított kára 2513 koronát tesz, de nem lehetetlen, hogy *Spahulyák* a sikkasztást már hónapok óta űzte s ebben az esetben az elkezelt összeg jelentékenyen emelkedni fog. A rendőrség elrendelte körözését. *Spahulyák* István 29 éves, nős ember. Termete magas, arcza olajbarna, haja gesztenye-barna.

* **A kassai országos diákkongresszus.** A szeptemberben tartandó nemzetközi diákkongresszus előkészítő gyűlését a kassai jogászság Kassára akarja megl. vni. Különösen a nemzetiségi bujtoztatás kiserelése és a harmadik egyetem kérdése lesznek a tanácskozás domináló pontjai. Védnökül *Szell* Kálmán miniszterelnököt és két miniszter-társát és helyi védnökül *Bubics* Zsigmond dr. kassai püspököt igyekeznek megnyerni. A jogakadémiai igazgatóság és a tanári kar melegen pártolják a megpendített eszmét és a megalakult rendezőbizottság serényen dolgozik az előmunkálatokon.

* **Elcsereált tolonczok.** Több debreczeni lap tegnapi számában megírta, hogy egy nagyváradi rendőr két, különböző helyre utalt tolonczot felcsereált. Mi bár kétkedve fogadtuk a hírt, szintén közöltük, mint olvasóinkat érdeklő dolgot. Most a rendőri sajtóirodától értesülünk a helyes tényállásról s mint téves közleményt sietünk rektifikálni, már csak azért is, hogy városunk rendőrségéről a dolognak még csak kételyét is elhárítsuk. A rendőr ugyanis nem a tolonczokat, hanem a tolonczleveleket cserélte el. Ez a körülmény azonban legkevésbé sem akasztotta meg a tolonczolási eljárást, mivel a debreczeni rendörkapitányi hivatal újabb tolonczlevele alapján mindkét egyén rendeltetési helyére tolonczoltatott.

* **Kalocsa nagyközség.** Eddig sokan azt hitték, hogy Kalocsa nagyobb város, miután érseki székhely, törvényszéke van és ugy az igazságszolgáltatásnak, mint a kulturának messze vidéken góczpontja. Most azonban kitűnik, hogy Kalocsa még csak nem is rendezett tanácsu város, hanem egyszerűen falu. Nyilvánvaló az ama mozgalomból, melyet a kalocsai polgárság indított, hogy rendezett tanácsu várossá alakítsák át Kalocsát. Hiszen lakossága már jóval meghaladja a tízezret, de fejlődni nem képes, mert gátolják ama szűk korlátok, melyek közzé községi szervezete szorítja.

* **Az ó budai takarékpénztár** tegnap becsukta kapuit. A rendőrség ugyanis nem adott rendőri és hatósági asszisztencia nélkül a hivatalnokok nem mernek az izgatott kedélyű felekkel érintkezni. A takarékpénztár közgyűlését husvét hétfőjén délután 3 órakor tartják meg az intézet helyiségeiben s ezen az igazgatóság igen heves támadásoknak lesz a célpontja. A társaság mérlege daczára annak, hogy a közgyűlést már három nap mulva megtartják, még mindig nem készült el s ez annyival inkább is beleütközik a kereskedelmi törvénybe, mert ennek rendelkezései szerint a mérleget nyolcz nappal a közgyűlés előtt meg a hivatalos lapban is közzé kell tenni. A takarékpénztár eddig mindössze 320 ezer koronát fizetett ki a jelentkezett feleknek s még két millió ötszáz ezer korona vár kifizetésre. Az eltűnt főkönyvelőnek, *Adler* Károlynak sorsáról a rendőrség még mindig nem kapott értesítést. Mindinkább valószínű lesz, hogy *Adler* Károly megszökött s most már biztos helyen rejtőzködik.

* **Eltűnt pulykák.** Tegnap virradóra két vágott farku pulyka tűnt el *Varró* Domokos kir. főmérnök *Sál* Ferencz-utczáj 813. szám alatti lakásáról. Mivel tolvaj munkáját látja a dologban rendőrségünk, a nyomozást megindította a pulyka pecsenyére éhező tolvaj kézrekerítése iránt.

* **Bűn a sir szélén.** *K. Csikós* János vagyonos gazda szörnyű bünt követett el hajlott korának végső napjain. *Félegyházról* jelentik, hogy a 81 éves aggastyán szerdán virradóra megölte hitese feleségét, kivel már ötven és egy néhány év óta élt együtt. Az asszony az utóbbi időben az ivásnak adta magát, mely az öreg nagyon elkeserítette, úgy, hogy elhatározta

hogy megöli az asszonyt. Borzalmas tettét végre is hajtotta. Kedden este ismét részegen jött haza az asszony, mire Csikós János letelepült s addig rugdosta eszímája sarkával, míg elalélt. Akkor kötelet kötött a nyakára, átvetette a mestergereudán a kötélvégét s felakasztotta. O maga lefeküdt, mintha mi sem történt volna. Reggel aztán jajveszékelve járta be a falat, hogy felesége öngyilkos lett. Az asszony fején levő sérülések azonban ellene vallottak, az öregtet vallatóra fogták Csikós János végre beismerte szörnyű tettetét.

* **Elélmiszert a pálinkásboltokban.** Egy miniszteri rendelet érkezett le az iparhatóság-hoz, mely kiegészíti az italmérők élelmiszert árusításáról szóló előbbi rendeletet. Az italmérők ugyanis rosszul értelmezték a rendeletet és hentes árúkat, valamint egyéb meg nem engedett élelmiszereket is árusítottak. Most, mivel a miniszter egészségtelennek tartja az állapotot, határozottan kijelenti, hogy csak a vendéglőszerű étel-ek kiszolgáltatására vannak jogosítva az italmérők.

* **Két vak házassága.** Budapesten két teljesen világtalan ember lépett frigyre egymással. A férj Papatovszky János 26 éves kőműves, az asszony pedig Szakora Anna 22 éves kefékötő. Mind a kettő a vakok országos egyesületének műhelyében dolgozik és havonként mindégükök megkeres 45—50 koronát. Az egyesület vezetősége a fiatal párnak száz koronát adott nászajándékul.

* **Tolvaj cimborák.** Ezen czim alatt tegnapi számunkban megírtuk, hogy a kert-utcai olasz bodegában **Zsolnai János** kőműves segéd-től ismeretlen cimborája ezüst zsebóráját ellopta. Most mint a rendőri sajtóirodától értesültünk, a vizsgálást során beigazolást nyert, hogy a lopás nem az olasz bodegában, hanem egyik közeli más italmérő helyiségben történt. Különben a tettes kiléte már ismeretes.

* **Uj Heróstrates.** A legesodálatosabb gyujtogatók egyike Farley Edward Newyorkban, a ki — mint egy new-yorki távirat jelenti — be is vallotta bűnét. Az eset annál érdekesebb, mert bizonyítja mennyire mennek hín és hőbortos emberek, hogy híresekké váljanak. Farley azt akarta, hogy neve ismeretessé legyen. De nem úgy járt el, mint az öreg efexusi, a ki a híres Artemis-templomot egyszerűen fölégette, hanem tüzet gyujtott, hogy a mentési műveletnél hőstettek viuessen végbe, amely tetek a nevét a hír szárnyára vihetik. Szándékát végre is hajtotta. Noha még csak 27 éves, már hírneves volt New Yorkban mint kiváló tüzoltó. Minden nagy tüznél idején és rendszeresen megjelent. Mindig égési sebeket kapott s az ujságokban ugyancsak földicsérték bátorságáért. Szerdán egy és ugyanabban a házban háromszor ütött ki a tűz s Farley oly gyorsan jelent meg mind a háromszor a csodás hőstettek véghezvitelére, hogy a tüzrendészeti felügyelő gyanút merített. Vallatni kezdtek, a mikor is az uj Heróstratesz töredelmes vallomást tett.

— Hős akartam lenni, — mondá — és tényleg több hőstettet követtem el, mint sok generális.

Bevallotta, hogy ő gyujtotta mindazokat a tüzeket, a melyeknek oltásánál úgy kitüntette magát. A rendőrség kimutatta, hogy több, mint száz gyujtogatás terheli. Ugy látszik, hogy fogalma sincs arról, milyen szörnyűségeket követett el. Sohase jutott eszébe, hogy emberéletet veszélyeztetett. »Bátor« életmentési tetteiért jutalmat sohasem fogadott el, ő csak dicsőséget keresett.

Évnegyed kezdetén.

Mikor estefelé a szerkesztőségben összegyűl az a kis gárda, a mely a *Tiszántúl* zászlaja alatt küzd a magyar nemzeti megismosodásért, a keresztény igazságokért, a tiszta hamisítatlan magyaros szellemért, akárhányszor kétkedve vesszük kezünkbe a tollat.

Lesz-e gyümölcse fáradozásainknak? Fogjuk-e valaha eredményét látni annak a sok legyőzött nehézségnek, visszavert támadásnak, a melyet a *Tiszántúl* eddigi fennállása alatt csaknem szakadatlanul följegyezhetünk lapunk történetébe?

Nehéz a helyzetünk. Magyarország keleti részén egyetlen napilap a *Tiszántúl*, a mely az ősi erények nyomán követeli a haladást. Nem imádunk idegen bálványokat, nem keressük eszményképeinket külföldről vámmentesen behozott vagy alattomban becsempészelt hazug jelszavakban. Azt akarjuk, hogy a magyar nemzeti szellem fejlődő fája hazai talajba ereszze gyökereit és magyar erőből nőjön nagygyá. Azt akarjuk, hogy ez az ország *magyar* legyen s mert a magyarság sorsát a történelem igazságos bíraskodása szerint elválaszthatatlannak látjuk a kereszténységtől, minden erőnkkel oda törekszünk, hogy — a jogegyenlőség nagy elvének sértelessen fenntartásával — az ország *keresztény* jellege, a társadalom keresztény szelleme erősödjék, mert kétségtelen, hogy ezzel a haza erősödik.

Természetes, hogy a mai kozmopolita áramlattal ellentétbe kerültünk ezekkel az elveinkkel. De mikor közel voltunk a csüggedéshez, visszaadta erőnket, lelkesedésünket a közönség.

Belátta Nagyvárad és Biharmegye közönsége, hogy elveink tiszták, küzdelmünk czélutadatos és méltó a pártolásra. Mellénk áll tehát akkor, mikor legelhagyottabbnak éreztük magunkat — és annyi akadály után ma a *Tiszántúl* nyolczadik évfolyamát futja.

Az új évnegyed előtt is bizalommal fordulunk a közönséghez, kérve továbbra is támogatását. Viszonzásul azt ígérhetjük, hogy eddigi elveinkhez ezentúl is hívek maradunk. A *Tiszántúl* marad az a következetes, magyaros, elvű és jól informált lap, a minőnek eddig a közönség megismerte és megszerette.

S hogy a prózai oldalát is megemlítsük a dolognak, lapunk előfizetési ára a következő:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre	— — — —	16 kor.
Negyedévre	— — — —	4 »

Helyben házhoz hordva:

Egész évre	— — — —	20 kor.
Negyedévre	— — — —	5 »

Vidékre postán szállítva:

Egész évre	— — — —	24 kor.
Negyedévre	— — — —	6 »

A »TISZÁNTÚL« szerkesztősége és kiadóhivatala.

Öregek ifjusági egylete.

Vagy: hogyan támadnak a Wlassics kitünő eszméi?

Wlassics: Kedves titkár ur, már rég nem állottam elő semmiféle eredeti eszmével.

A titkár: Oh, kegyelmes uram, az ország meg van győződve zsenialitásáról . . .

Wlassics: Tudom, el is várom, de valamit tennünk kellene mégis.

A titkár: Egy új szépművészeti pályázat . . .

Wlassics: Csúfosan felsültünk az eddigiekkel is.

A titkár: Az igaz. Hát akkor a művészeti oktatás . . .

Wlassics: Abba belegárgyultak már az öszszes tantestületek.

A titkár: A kath. autonomia . . .

Wlassics: Kérem! kimélje az idegeimet!

A titkár: Tanárok fizetésemelése . . .

Wlassics: Kérem! kimélje az erszényemet! Valami újat, valami meglepőt kellene kitalálni . . . pl. valami új egyesületet . . .

A titkár: Önképzőkör?

Wlassics: Mit! annyi már a fűzfavers különben is, hogy attól lendül fel a magyar papiripar.

A titkár: Tanári kör?

Wlassics: Hagyja el! Ugyis sokat lármáznak azokban. Hanem van egy eszmém. Még nincsenek egyesületbe vonva azok, a kik sem nem tanítók, sem nem tanulók.

A titkár: Pompás!

Wlassics: A papák . . .

A titkár: Kitünő!

Wlassics: A mamák . . .

A titkár: Kolosszális!

Wlassics: A nagypapák, a nagymamák . . .

A titkár: Fönomenális!

Wlassics: Es a gardedámok!

A titkár: Monumentális!

Wlassics: Es ezeket mind a tanfelügyelők főhatósága alá helyezzük.

A titkár: Piramidális!

Wlassics: Így leszek én főfelügyelője az egész országnak.

A titkár: Es mire fogja exczellenciád ezt a nagy hatalmát használni?

Wlassics: Megtiltom, hogy az emberek politizáljanak és a vallásról merjenek beszélni. A ki megteszi, kitérdepeltetem.

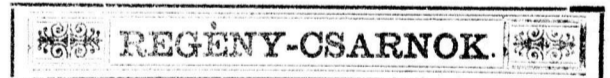
A titkár: Zseniális! Széll papa rendjelt ad érte!

Wlassics: Csak értem én a dolgomat, mi? Hiszen nem hiába vagyok a reform-miniszter!

*

Igy jött létre Wlassics legújabb rendelete, melynek értelmében a népiskolából már kivénült *ifjakból* »ifjusági egyesületek« alakítandók a tanfelügyelő vezénylete alatt. Cél: a politika és vallás kérdéseinek gondos gyomlálása.

Kíváncsiak vagyunk, hol fog először megteremni ez a csodabogár?

Az orvos és betege.

Irta: Conan Doyle.

10

A két ur pontosan be is állított délután három órakor. De Holmes csak négy óra tájban tért vissza. Mikor belépett, leolvastam az arczáról, hogy terve sikerült.

— Mi ujság, Lanner? — kérdezte jókedvűen.

— Megvan a szolgál.

— Nagyszerű, nekem a másik kettő.

— Hogyan, megfogta őket? — kiáltottunk mind a hárman.

— Nem, azt nem tettem. De tudom, hogy ki ő. Az az ember, a ki magát Blessingtonnak nevezte, a rendőrségen igen ismert személy és a gyilkosai nem kevésbbé. A nevük Bidde, Hayward és Moffat.

— Ez a rablóbanda, mely Worthingdon bankját kirabolta! — kiáltott Lanner meglepetve.

— Az, az! — szólt Holmes.

— Akkor hát Blessington nem más, mint Sutton.

— Akkor mindent értek.

Trevelyan és én egészen zavarodottan néztünk egymásra.

— Azt hiszem, hallottatok annak idején a Worthingdon bankházában elkövetett nagy betörésről — szölt Holmes. — Őt ember vett benne részt, ez a négy és egy ötödik, a kit Carthwright-ek hívtak. Tobint, a kapust, megölték s a tolvajok kétezer font sterlinggel eltűntek. Ez 1875-ben történt. Mind az ötet elfogták, de nem volt elég bizonyíték, hogy gaztettüket rájuk lehetett volna sütni. Ekkor Blessington, jobban mondva Sutton, a leggazabb az egész bandában, áruló lett. Vallomása alapján Carthwright az akasztófára került, a másik három pedig egyenként tízenöt évi fegyházat kapott. Nem régen kibocsátották őket, pár évet elengedve nekik a büntetésükből. És nekik nem volt sietősebb dolguk, mint hogy felkutatták az árulót és társuk halálát megbosszulták. Két első kísérletük, melylyel nyakon akarták csipni, nem sikerült, de a harmadiknál elérték céljokat.

— Ért most már mindent, doktor ur, vagy szolgálhatok még valamiféle felvilágosítással?

— Ön mindent csodálatosan áttekinthetően állított elénk, — szölt Trevelyan. — Azon a napon, mikor olyan nagyon izgatott volt, bizonyosan olvasta az újságban, hogy egykori czinkosait kieresztelték a fegyházból.

— Persze. A mit a betörésről beszélt, egyszerű hazugság volt.

— De miért nem volt bizalommal önöz?

— Igazi kivoltát el akarta rejteni a világ elől, a míg csak lehetett, mert jól ismerte egykori pajtásainak bosszúvágyát. Ezért hallgatta el szegyénteljes titkát. Pedig ha megmondta volna, a törvény megvédte volna. Mert a törvénynek még az ilyen nyomorult embert is kötelessége megoltalmazni. Bizony Lanner, a törvény pajzsa nem fedezi az üldözöttet mindig a veszély órájában, de az igazság pallosa mindig kész a gonosztettet megtorolni.

Ez a brook-utcai doktornak és betegének csodálatos története. A gyilkosoknak amaz éjjel óta a rendőrség nyomát sem leltek; gyanyitják, hogy a „Nora Creina” nevű szerencsétlen gőzhajó utasai között voltak, mely néhány év előtt a portugál par okon, Oporitól északra néhány mérföldnyire mindenestül elsüllyedt. A szolga elleni vádat döntő erejű bizonyíték híján el kellett ejteni a Brook-utcai gyilkosság titok maradt. A közönség e sorokból tudja meg először az emlékezetes tüntetett jelentőségét.

(Vége.)

IRODALOM.

Biharvármegye és az utolsó nemesi insurrectió. Iy czímmel érdekes kis füzet jelent meg *Gyalokay* Jenő cs. és kir. tüzérfőhadnagy tollából, mely az utolsó nemesi fölkelésnek ránk nézve legközelebbi mozzanatait ábrázolja: azokat az apró részleteket, a melyekből a biharmegyei nemesi fölkelő sereg szereplése összeállítható.

Érdekesen, vonzóan írja le a mit ír s minden adatán meglátszik a történetirő biztos szeme, a mely meglátja a lényegest és átsurran a lényegtelen fölött. Igy sikerült hangyaszorgalommal ama változatos időknek jellemző képét összeállítania, a melyet élvezettel fog olvasni mindenk. Megjelent a kis füzet *Láng* József kia tőhivatalában.

TAVIRATOK.

Fejérvary mint pontos hivatalnok.

Budapest, márcz. 28. (Saját tud. táv.) A honvédelmi minisztérium egyik osztálytanácsosa nem a legpontosabban tartotta be a hivatalos órákat, s valóságban eseményszámbe ment, ha meg lehetett találni hivatalos helyiségében. Fejérvarynak régen feltűnt a dolog s a minap sürgősen kérte magához. Mivel az

osztálytanácsos nem jelentkezett, személyesen kereste fel, azonban a szoba — mint rendesen — üres volt. Fejérvary nem a leghiggadtanban vette ezen indolentiát, s az íróasztalnál álló tulajdon bronzszobrához lépett, s azt megfordította. A szobor hátára papírszeletet ragasztott, ráírva: *Ezen hanyagságot már nem nézhetem tovább.*

Szinte látjuk savanyu ábrázatját az osztálytanácsos urnak, midőn ezt elolvasta.

Nagypéntek az udvarnál.

Bécs, márczius 28. A Burg piébánia-templomában a király, a főhercegek, a miniszterek és sok udvari és állami méltóság jelenlétében tartották meg a nagypénteki szertartásokat. (M. T. I.)

Megvesztegetett képviselők.

Washington, márczius 27. A képviselőházban Richardson bejelentette, hogy kezében van a másolata egy titkos jelentésnek, amelyet a dán kormányhoz intézett egy Christmas nevű dán állampolgár, aki ugy Dánia, miut az Egyesült-Államok nevében résztvett a nyugat-indiai dán szigetek eladásáról folyó tárgyalásokban. A jelentésből kiténik, hogy a dán kormány beleegyezett abba, hogy Christmasnak adja a vételár 10% át kongresszusi tagok megvesztegetésére, a lapok megfizetésére stb. A Ház egyhangulag elfogadta Richardsonnak azt az indítványát, hogy az ügyet külön bizottság vizsgálja meg. (M. T. I.)

Gólya a belgrádi konak körül.

Budapest, márcz. 28. (Saj. tud. táv.) *Draga-Masin* szerb királyné kisasszony udvarhölgyeit a mai nappal elbocsátotta s helyöket éltés matrónákkal töltette be. Ezen hirtelen cserére, — mint Belgrádból jelentik — a gólya kepelése szolgált okul. Hir szerint ugyanis a királyné áldott állapotba jutott, s így várt és mégis váratlan öröm folytán jó előre megteszik az udvarnál az előkészületeket s szivrepesve várják, leszáll-e végre valahára a konakra a gólya, az a csuf akaratos madár.

A dél-afrikai háboru.

London, márczius 28. Kitchener távirati jelentése szerint a legutóbbi hadmozdulatok alkalmával elfogott búrok száma 179. (M. T. I.)

Karambolázó tehervonatok.

Würzburg, márczius 28. Az innen Nürnbergbe elindított tehervonat ma éjjel 1 órakor a kitzingeni pályaudvaron eltűnt a bejárdjelzőt és egy éppen kimenő tehervonat oldalába ütdött. Az ütközés következtében egy szeszes hordó szétrobbant. A fékező súlyos és egy szolga könnyű sérülést szenvedett. Tíz kocsi összezúzódott és öt többé-kevésbé megrongálódott. A forgalom egy ideig szünetelni fog. (M. T. I.)

Képviselőválasztás.

Kézdivásárhely, márcz. 28. A kézdivásárhelyi képviselőválasztás napjaul a megyei központi választmány április 16-át tűzte ki. Választási elnök dr. Török Aurél polgármester, elnökhelyettes Nagy Károly igazgató lesz. (M. T. I.)

Agyonlötte a sógorát.

Budapest, márcz. 28. (Saj. tud. táv.) Deutsch Sámuel foglalkozás nélküli egyén jó idő óta, állandóan azokból a pénzekből élt, melyeket sógorától Goldstein Ignác dob-utczai háztulajdonostól kapott. A napokban Goldstein szemére hányt a tunya, rest életét sógorának. Deutsch zokon vette a figyelmeztetést s bosszút tervezett, melyet ma este 8 órakor hajtott végre. *Agyonlötte sógorát, azután pedig önmagát.*

A kanton-szacsáni vasut építése.

London, márcz. 28. A Times jelelő Saughaiból 26-ik kelettel: A kínai kormány utasította a kantoni alkirályt, hogy szakassa meg a kanton-szacsáni vasut építése tárgyában a francia szindikátussal folyó tárgyalásokat, mert a kormány nézete szerint ez a vasuterv sértené annak az amerikai szindikátusnak a jogait, a melylyel 1898-ban Washingtonban szerződést kötötek. (M. T. I.)

Bankett Bülow tiszteletére.

Velence, márcz. 28. Azon az ebéden, a melyet Prinetti olasz külügyminiszter tegnap este Bülow német birodalmi kancellár tiszteletére a Grand Hotelben adott, a két államférfiun és titkáraikon kívül jelen volt Prinetti miniszter neje, Bülow grófnak két testvére, Lychnowski herczeg, Wedel gróf nagykövet nejével és Blaserna szenátor. Bülowné és anyja, Minghettiné nem volt jelen, mert az utóbbi a gondolából való kiszállásakor elesett és kissé megsérült. Prinetti ma utazik vissza Rómába. (M. T. I.)

A horvát regnikoláris bizottság ülése.

Zágráb, márcz. 28. A regnikoláris küldöttség tegnapi üléséről, amelyen ugyanazok voltak jelen, a kik a tegnapelőtti tanácskozásban résztvettek, a következő kommunikót adták ki: A tegnapi ülésen a regnikoláris küldöttség folytatta tanácskozásait az előbbi küldöttség anyagáról, nevezetesen az üzenetről, a válaszüzenetről és az erre adott válaszról. A küldöttség mindenekelőt elintézte a leszámolás kérdését, azután tárgyalás alá vette a kvóta kérdését és végül az üzenet többi részét.

A tárgyalások folyamán kitűnt, hogy a mostani küldöttség minden ké desben magáévá teszi az előbbi küldöttség elveit s ennek megfelelően utasították az elődöt, hogy ilyen értelemben szerkeszse meg az új üzenetet s azt terjeszse a küldöttség elé tárgyalás és jóváhagyás végett. Az elők azután elnapolta a küldöttség üléseit azzal, hogy a küldöttség tagjait újra összehívja, minelyt az előadó bejelent, hogy elkészült az üzenet tervezetével. (M. T. I.)

KÖZGAZDASÁG.

A „folyó számla leszámító bank r. t.” tegnapi rendes évi közgyűlésén a megüresedett két felügyelő bizottsági tagságra két függetlenségi képviselőt választottak meg egyhangulag: dr. *Molnár* Akos fővárosi ügyvédet a székelyhidi választó-kerület országgyűlési képviselőjét és dr. *Papp* Zoltán országgyűlési képviselőt.

50000 diófa. Darányi földmívelési miniszter a gazdasági egyletek útján tudatja az érdekelte gazdákkal, hogy Gurahoncon az Arad-Csanád vasúttársaság faiskolájában 50000 három-öt éves diófa darabonként 20 fillérjével eladó. Kiszáradtak többen is csoportosulva megrendelhetik, legkevesebb 100 darabos mennyiségben. Szegényebb sorsú kisbirtokosok államszegély gyanánt ingyen részesülnek e gyümölcsfákból, ha a szállítási költséget viselik.

Szőlősgazdák figyelmébe! Minden szőlősgazdának feltétlenül képezi a nagy fáradsággal és költséggel ujjá teremtett szőlőtelepe, védekezzen tehát tőle feltehetőleg minden ellen, ami annak árthat.

A tavaszi fagy ellen Franciaországban leghatékosabban **»füsttámasztókkal«** védekeztek.

Ily francia minta szerint készült füsttámasztókat hoz Rosenberg Izsó ur forgalomba, eloyervén ezen füsttámasztóknak kizárólagos képviseletét Bihar- és Szilágymegyékre és ilyenmü hirdetésére hívja fel a hegyközségek és szőlősgazdák figyelmét. Próbálkozzunk!!!

NYILTÉR.

Darvassy Károly

czipész,

Nagyvárad, N.-Teleky-utcza 422. sz.
(Weisz Károly-féle ház).

Van szerencsém a n. é. közönség becses figyelmét felhívni a mai kor minden igényeit kielégítő **uri és női**

czipész-üzletemre,

hol minden e szakmába vágó munkák a legelkűsmeretesebben és mindenkor a m. t. közönséget teljesen kielégítőleg készíttetnek.

Mindennemü hibás lábakra a legkényelmesebb czipők állíttatnak elő.

Megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Vidéki megrendeléseknél egy pár viselt kényelmes czipő felküldése elegendő.

100 Tisztelettel

Darvassy Károly,
czipész.

Reich Jenő és Társa
Tőzsde jelentése.
— A Tőzsde eredeti távirata —
Börzsejuttató

Budapest, március 28.

Osztrák hitel	625.50
Magyar hitel	629.50
Allamvasút	624.50
Rimanurányi	416.—
Magyar jelzálog	433.—
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Határítók.

Budapest, március 28.

Buza októberre	7.84
Buza áprilisra	8.30
Tengeri	5.14
Rozs okt.	6.69
Zab ápr.	6.98
Kaposzta, repce, aug.	—

Magyarországi értékpapírok

a Budapesti Áru- és Értéktőzsde 1902. március 28-án.

Magyar aranyjárdék 4%	119.85
Magyar koronajárdék	97.55

Magyar vasúti kölcsön aranyban 4,1/2%	120.—
Magyarvasúti kölcsön ezüstben 2,1/2%	103.60
Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	97.35
Italmérséi jog megváltási kötvény	100.65
Horvát-szlávönföldterhermentesítési kötvény	96.50
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	202.—
Tiszszabályozás az egedi sorsjegyek kölcsön	163.—
Osztrák járadék papírban	101.40
Osztrák járadék ezüstben	101.25
Osztrák járadék aranyban	121.—
Osztrák korona járadék	38.90
Osztrák államsorsjegyek	153.—
Osztrák magyar bank részvény	16.10
Magyar hitelbankrészvény	712.—
Osztrák hitelintézet részvény	696.25
Párisi visa	95.47
30 frankos arany (Napoleon'or)	17.11
Hémetbirodalmi mázca	117.80
London vista	240.20
20 márkás arany	23.45

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

A husvéti ünnepekre.

Kitünő saját termelésü

BOROK

kaphatók literenként kimérve

STETTNER ISTVÁN

bortermelő borkiállításában Bémer-tér, Rót-ház.
A borok valódiságáért, mivel saját termestűek, a felelősséget elvállalom.

Uj bor	30 kr.
Ó bor	36 kr.
Risling 9 éves	50 kr.
Ó vörös	50 kr.
Muskutály	80 kr.
Édes ürmös	70 kr.

lit. kimérve

A 9 éves Risling és az ó vörös bort (mint gyógybort betegeknek) is ajánlom.

Szőlőtelepemen készült I. osztályu

Riparia portalisra (Gloira de Montpellier) oltott 4000 drb gyökeres fás oltványt borfajt ezrenként 70 frtért és 6000 drb sima zöldoltványt ezrenként 50 frtért megvételre ajánlok.

Továbbá világhírü spanyol, francia, angol és görög csemege szőlőfajokból **3000 drb gyökeres fás százanként 120 frt, 6000 drb sima zöld, százanként 80 frt.**

Felelősség mellett.

Kiváló tisztelettel

Stettner István.

Bőjti és Husvéti áruk.

Dió papirhéju	1 kiló	20 krajczár.
Mák darálva	1 »	40 »
Tőkehal (Stokfisch) áztatott	1 » 1 for.	20 »

Továbbá mindenféle füstölt és Páczolt halak

Sódar prágai 3 kilós daraboktól feljebb

végül Husvéti czukortojások és Bonbonierek a legelőnyösebben beszerezhetők

93.

Kádár János,

fűszer és csemege üzletében.

Legmegbízhatóbb vetőmagvak.

A tisztelt gazdaközönség szives figyelmébe!

Van szerencsém a n. é. közönség h. tudomására hozni, hogy **MAUTHNER ÖDÖN** budapesti mag nagykereskedő cégtől mindennemü megbízhatóbb, fajazonos és csiraképes

gazdasági-, vetemény- és virágmagvak

beérkeztek és azokat bármily mennyiségben, a legelőnyösebb napi árban árusítom.

Az állami magvizsgáló állomás zárjeggyével ellátott, hivatalosan plombózott, arankamentes, valódi provenenciai, **olasz és magyar luczerna, styriai vörös lóhere, valódi oberndorfi és eckendorfi mamuth és buczok-répa magvak,** a legszebb pázsitnak való **skót és francia lümag-keverék** és angol perje. Továbbá mindennemü legszebb és legmegbízhatóbb faj **gyümölcs és virágmagvak.** — Nagy raktárt tartok mindenféle gazdasági czikkekből u. m.:

Vasgálicz, kékkő, szóda, raffia-háncs, ojtóviasz, ojtógyapot, azurin, gépolaj, Creolin, Carbol, Carboleum stb.

Csomagolás ingyen.

Telefon szám: 120.

Kiváló tisztelettel

Ily. Popper József,

Nagyvárad, Fő-utcza.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Mindennemü bőjti áruk nagy választékban.

Prágai sonka, friss conser vált halak és sajtok.

FLEGMANN ÁRMIN
Nagyvárad, Bémer-tér.

Megérkeztek!

a legdivatesabb kész női felöltők, fekete és színes ruhaszövetek, legizlésesebb fekete és színes selymek, valódi francia mosókelmék, gyönyörű diszkellékek rengeteg választékban, selyem és más divat-blousok és juponok. — Állandó raktár legjobb gyártmányu vászon és asztalneműekben, — egész menyasszonyi kelengyék 500—6000 koronáig.

ÜZLETI ELV

szigorú szoliditás, pontos előzékeny kiszolgálás, minden darab árun a »szabott ár« számokban kiírva.

NEM LEHET

a nagyközönség bizalmát nagyban, u. kiadványokkal meghódítani, csupán szolid és becsületes törekvés az, melyet az honorál.

Szives tudomás vétel végett

tisztelettel közlöm mélyen tisztelt vevőimmel s a n. é. fogyasztó közönséggel, hogy bevásárló utamból visszatérve, a már amugy is dus választéku raktáramat **óriási mennyiségű** belföldi, valamint külföldi, angol és skót szövetekkel szereltem fel és annál fogva módját ejtém annak, hogy minden genrű kívánságnak a legnagyobb mérvben is megfeleljek.

— Kimenő öltönyökre —

valódi gácsi, angol és skót szövetek, **piquett és divat mel-lényekre** valódi francia kelmék állanak a n. é. közönség rendelkezésére.

— Női angol kelmék —

felöltők, kosztümök, spenczerek részére. **Szabó kellékek és bélé-s-áruk.** Rumburgi czéna vásznak stb. stb.

Papi reverendákra kiválóan alkalmas ALAPIN SZÖVETEK dus választékban.

Szives látogatást kér

TESZLER SIMON,
Zöldfa-utca 33. sz.

TELEFON 403.

KRUGSTEIN IZIDOR utóda

Telefon: 67. sz.

ROSENBERG IZSÓ NAGYVÁRAD.

Sürgőnyezim:
ROSENBERG IZSÓ.

A szőlőknek tavaszi fagy ellen való megvédését legjobban füsttámasztás által lehet elérni. E célra francia minta után gyártott

füsttámasztó-anyagot

ajánlok a tisztelt szőlőgazdák szives figyelmébe.

Ezen anyag kis faládákban kerül forgalomba, melyek 10—10 méternyi távolban állítandók fel egymástól; a felállítás iránya a fagyot hozó szél irányától függ, melyet minden vidéken a vinczellér ismer a legjobban.

A kevés petróleummal vagy más könnyen gyúlékony olajjal leöntött anyagfáklával gyújtatik meg, a kioltás pedig egy a faládánál

Egy darab füsttámasztó anyagnak súlya körülbelül 6 kiló, égési tartama 5 $\frac{1}{2}$ —6 óra.

Ára darabonként 1 korona.

nagyobb deszka segélyével történik olymód, hogy a deszkát a ládára borítják. Az egyszer eloltott anyag más alkalommal újra használható.

A t. szőlőgazdákat **füsttámasztó anyaggal való próbatételre** felhiva, vagyok

kiváló tisztelettel

ROSENBERG IZSÓ.

Megrendelések csak április hó 20-áig vétet-nek fel.